

על שני חותמות אחאב

מאת

נ. אביגד

בדו"ח השני על חפירות בית-שמש⁽¹⁾ פירסם מאקנזי חותם ועליו כתובת של שתי שורות, שזו לשונה: לחא^ה/ בעדאל. השם חא^ה נראה בעיני מאקנזי מוזר ובלתי ידוע. האב וינסאן⁽²⁾ הציע לקרוא לחא/ בר/ עדאל, ואילו דירינגר⁽³⁾, המביא את הנוסח הראשון, העיר שאין המלה בר מסתברת מתוך תצלום החותם. ואמנם אין להטיל ספק בדבר, שהאות שבתחילת השורה השנייה, היא ב"ת. אבל המעיין יפה בתצלום החותם, ואפילו בתצלום המטושטש שפורסם ע"י מאקנזי, יבחין שגם האות שבסוף השורה הראשונה היא ב"ת. נמצא, שזו לשון החותם: לחאב/ בעדאל (ע' ציור 1).

חאב אינו אלא קיצור השם אחאב בהשמטת האל"ף הראשונה. על תופעה זו של השמטת האל"ף מראשי שמות עמד י. קוטשר באריכות בדיונו על השמות חים = אחים, חמן = אחמן הבאים בחותמות⁽⁴⁾. כן הוא מצביע על צורות דומות שבמקרא: חים = אחירם, חיאל = אחיאל, וכיו"ב במקורות אחרים. בחותם אחר, שפירסמו א. ל. סוקניק, נמצא כתוב לחמלך במקום לאחמלך⁽⁵⁾. קיצור אחר של השם אחאב, בהשמטת האל"ף השנייה, אנו מוצאים בירמ' כ"ט כ"ב, שם בא שמו של נביא השקר אחאב בצורה מקוצרת אחב⁽⁶⁾.

בעניין המלה בעדאל כבר הקדימני קירשנר בחוברת הקודמת של "ידיעות" (ע' 66—68), שם הוא דן בשם זה באריכות ורואה בו, בדין, צירוף שתי המלים בן עדאל בהשמטת הנו"ן. לרשימת ההקבלות שהביאן

D. Mackenzie, Excavations at Ain Shems, PEF Annual II, (1

1912—1913, p. 91—92, fig 11.

Vincent, RB 1925, p. 440. (2)

Diringer, Le Iscrizioni Antico-Ebraiche Palestinesi, p. 206, n. 1. (3)

(4) קדם א', ע' 45—46.

(5) קדם א', ע' 46.

(6) תודתי נתונה בזה לפרופ' מייזלר שהעירני על כך.

קירשנר לטמיעת הנו"ן של המלה בן בשם הבא אחריה, יש להוסיף עוד את שורת השמות הבאים על חרס העופל לפי קריאתו של יגאל סוקניק (ידין) ⁷. ואף זו יש להעיר, שהקריאה עדיה בטביעות שעל-גבי ידיה הכדים שנמצאו בגזר ובעופל, שקירשנר סומך עליה במאמרו הנ"ל, הופרכה זה כבר ע"י הקריאה יהד ⁸.

מכל האמור לעיל יש להסיק, שכוונת הכתוב על החותם מבית-שמש היא: ל(א)חאב ב(ן) עדאל; ומעניינת התופעה של השמטת אותיות, האופיינית לאונומאסטיקון העברי, שבאה בשני השמות שבאותו החותם עצמו. השם אחאב נמצא בעוד שני חותמות אחרים. באחד (לשבנא / אחאב), שמוצאו מלכיש, הוא חרות בצורה ברורה מאוד ⁹, ואילו בשני (ליהועז / אחאב), שנתפרסם ע"י רייפנברג ¹⁰ והנמצא באוסף שלו, נתקלת הקריאה בקשיים מסויימים. בתצלום של טביעת החותם נראית האות השנייה כה"א, והאל"ף השנייה צורתה משונה ביותר ומעוררת ספקות. ואמנם מדגיש המחבר הנ"ל את אי-הוודאות שבקריאת השם המוצעת על-ידו (אחאב). וגם מוסקאטי בקירפוס שלו ¹¹ עומד

1

על קשיי אבחנת האותיות כדי צירופן למלה אחאב. כדי לברר את הספקות, הרשני בעל החותם באדיבותו הרבה לבדוק אותו ולהכין ממנו את התרשים הניתן בזה בצירור ². מתוכו מסתבר, שהשם אחאב אינו מוטל בספק. המראה המטעה של שתי האותיות הנ"ל, כפי שהן נראות בתצלום שנתפרסם, סיבתו בדקיקות קצתם של קווי החי"ת שלא עלו יפה בתמונה וגם בגומות וחריצים שנתהוו בגוף החותם ליד האל"ף והע"ו צללים כבדים בתצלום, המסרסים את צורת האות.

2

(7) יגאל סוקניק (ידין), ידיעות י"ג (תשי"ז), ע' 115-118.

(8) E.L. Sukenik, JPOS XIV (1934), p. 183-184. האב וינסאן

מעדיף את הקריאה העיר, שהוצעה קודם לכן אף היא ע"י פרופ' סוקניק. ע"י: Vincent,

RB, 1949, p. 276 ff.

Diringer, ibidem, p. 214, pl. XX, 27. (9)

Reifenberg, PEQ, 1942, p. 109, pl. XIV, 2 (10)

S. Moscati, Lépigrafi: Ebraica Antica, 1935-1950, p. 64 (11)